

Dassen in het plangebied Selissen te Boxtel

Een compensatie- en inrichtingsplan

Rapport opgesteld door Stichting
Das&Boom in opdracht van Van Wanrooij
Projectontwikkeling
Beek-Ubbergen, januari 2018

Foto voorpagina: Uitzicht op het plangebied vanaf landgoed Selissen

Inhoudsopgave

1. Inleiding	3
2. Beleidskader	3
3. Gebiedsbeschrijving	4
4. Werkwijze	4
5. Resultaten	5
5.1 Grondgebruik	5
5.2 Dassenburchten en overige dassensporen	5
6. Compensatieopgave en Inrichtingsplan	9

Bijlagen

Bijlage 1: Overzicht plantmateriaal voor haag/houtwal	13
Bijlage 2: Overzicht adviezen voor optimaal beheer grasland	14

1. Inleiding

Projectontwikkelaar Van Wanrooij is voornemens om op de agrarische percelen en het kassencomplex rondom Selissen, gemeente Boxtel, woningbouw te realiseren.

Omdat dit plangebied direct tegen een bewoonde burcht aanligt, kan gesteld worden dat essentieel foerageergebied verloren gaat.

In dit rapport zal aangegeven worden hoeveel foerageergebied verloren gaat en hoe dit gecompenseerd dient te worden. De compensatie zal ook aangegeven worden in een inrichtingsplan.

2. Beleidskader

Juridische bescherming das:

Op 1 januari 2017 is de Wet Natuurbescherming ingevoerd, waarbij zowel de das als zijn burcht beschermd zijn. Dassen mogen niet gevangen of gedood worden en de voortplantings- en rustplaatsen mogen niet beschadigd of vernietigd worden (art 3.10). Deze bescherming moet worden opgevat als een waarborg dat de ecologische functionaliteit van deze plaatsen gegarandeerd wordt (bron: Soortenbescherming bij ruimtelijke ingrepen, Ministerie van EZ dec. 2016)

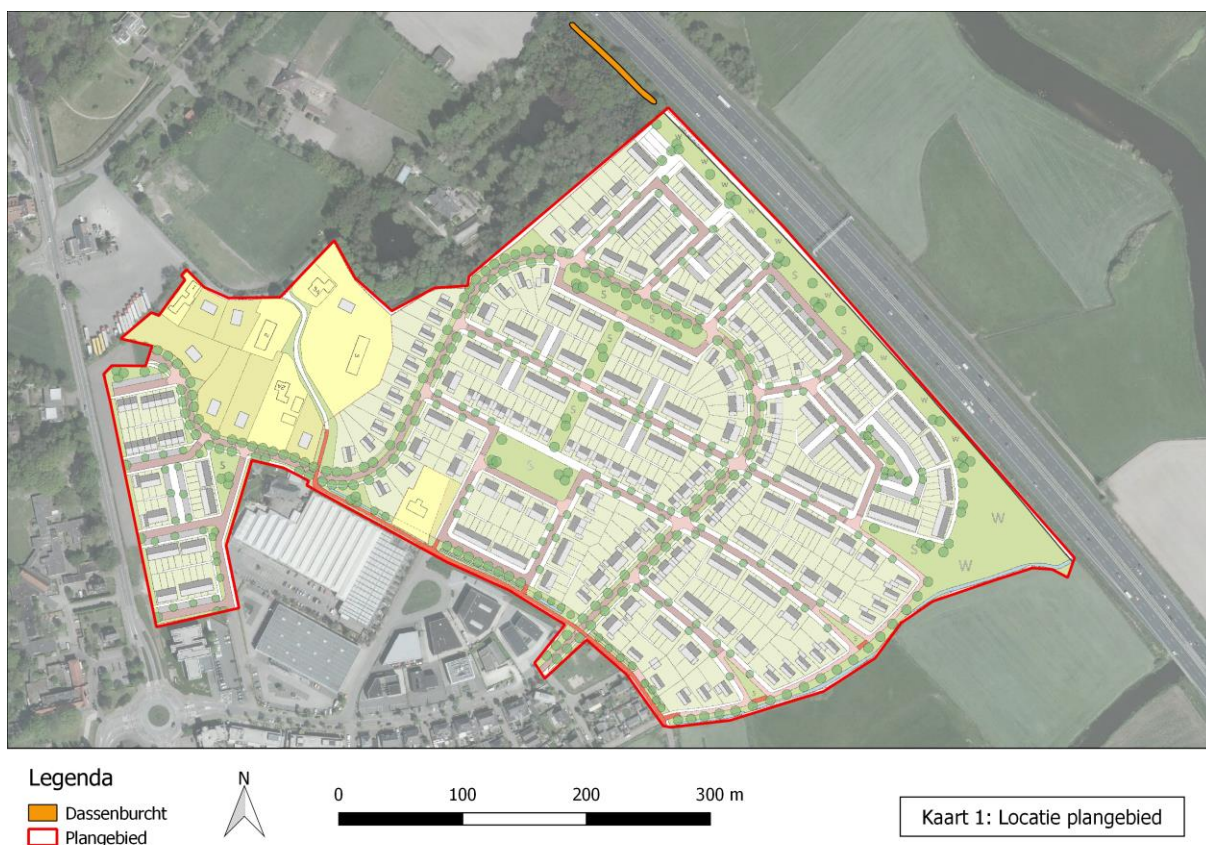
Bovendien geldt er een zorgplicht die inhoudt dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen kunnen worden veroorzaakt voor dassen, dergelijke handelingen achterwege laat dan wel noodzakelijke maatregelen treft.

Sinds 1 januari 2017 zijn de provincies bevoegd gezag. Gedeputeerde Staten kunnen ontheffing verlenen van één of meer van de bovengenoemde verboden. Zo'n ontheffing wordt uitsluitend verleend indien is voldaan aan de volgende drie eisen:

- er bestaat geen andere bevredigende oplossing;
- er is sprake van een wettelijk belang;
- er wordt geen afbreuk gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de (lokale) populatie.

3. Gebiedsbeschrijving

Het plangebied “Selissen” in de gemeente Boxtel bevindt zich globaal tussen het landgoed Selissen in het noorden, de A2 in het oosten, de Dommel in het zuiden en de Bosscheweg in het westen. Het gebied bestaat voornamelijk uit akkers, kassen en een paar graslandjes (kaart 1). Sinds circa 4 jaar is de A2 hier aan beide zijden beveiligd met dassenraster.

4. Werkwijze

Op 5 december 2017 is het plangebied en het aangrenzende gebied bezocht door dhr. Moonen van Stichting Das&Boom en dhr. Popelier van de Dassenwerkgroep Brabant. Tijdens deze veldinventarisatie is gekeken naar de aanwezigheid van dassenholen, graafsporen van dassen, snuitputjes, mestputjes, wissels, pootafdrukken en dassenharen.

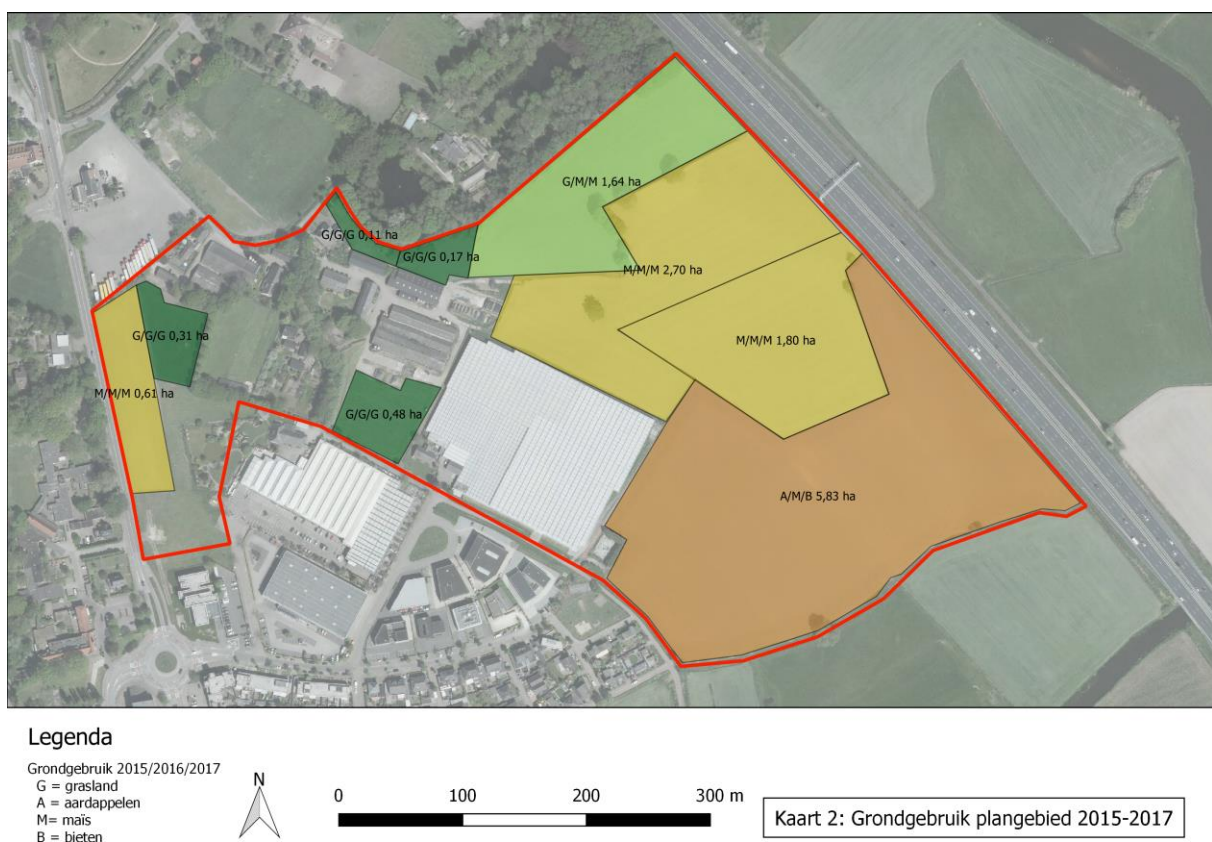
Om het potentiële voedselgebied in kaart te brengen is gebruik gemaakt van de informatie van de website Boer&Bunder waar het grondgebruik van de afgelopen 3 jaar is beschreven.

5. Resultaten

5.1 Grondgebruik

Om de mate van de ingreep op de das te bepalen is het nodig om te onderzoeken hoeveel foerageergebied er verloren gaat en wat de kwaliteit daarvan is. Primair dassenfoerageergebied is (bemest) grasland waar de das het grootste deel van het jaar zijn hoofdvoedsel, regenwormen, kan bemachtigen. Secundair dassenfoerageergebied zijn de maïsakkers. Vooral in de maanden augustus en september, als het suikergehalte in de maïskolven hoog is maakt de das hier gebruik van, maar ook na de oogst als de restanten van de maïsplanten zijn ondergeploegd kan de das nog wat maïskolven opgraven.

Op kaart 2 is aangegeven wat het grondgebruik was van de agrarische percelen in het plangebied van de afgelopen 3 jaar (2015, 2016 en 2017). Ook is aangegeven hoe groot die percelen zijn.

5.2 Dassenburchten en overige dassensporen

Op kaart 3 zijn de aanwezige dassenburchten in de directe omgeving (binnen een straal van 1 km) aangegeven. De dassenfamilie die rechtstreeks beïnvloed zal worden door de aanleg van de woningen is de burcht direct ten noorden van het plangebied, op het landgoed Selissen. Deze bewoonde burcht bevindt zich in een grondwal aan het oostelijke einde van het landgoed direct grenzend aan de A2 (foto's 1 en 2).

In het verleden zijn hier veel dassen aangereden, maar een paar jaar geleden is over de volle lengte van het plangebied een dassenraster aangebracht. Omdat de A2 een barrière is voor zowel de uitwisseling tussen de dassenfamilies ten noorden en ten zuiden van deze snelweg als wel voor het foerageergebied zijn dassentunnels aangebracht (blauwe lijnen op kaart 3).

Kaart 3: Locaties dassenburchten en -tunnels binnen een straal van 1 km van het plangebied Selissen

Foto 1: Grondwal op landgoed Selissen waar zich de dassenburcht bevindt

Foto 2: Deel van de dassenburcht Selissen in de grondwal

De grootte van een dassenterritorium is afhankelijk van het voedselaanbod. In een ideaal dassenleefgebied, te weten kleinschalige beweide graslanden, kan een dassenfamilie al genoeg hebben aan circa 30 hectare (b.v. in Zuid-Limburg), maar in zeer schrale gebieden kan dit territorium oplopen tot meer dan 200 hectare. Het gemiddelde territorium van een das in Nederland is circa 100 hectare (1 km²). In de directe omgeving van de dassenfamilie van het landgoed Selissen bevinden zich niet zoveel beweide graslanden. De dassen zullen dus flinke afstanden af moeten leggen om hun kostje bij elkaar te vergaren. Dat ze dit doen is te zien aan de locaties van de gevonden dassenwissels in het gebied (kaart 4, foto's 3 en 4). In periodes dat de akkers voor de das niet interessant zijn lopen ze zelfs tot aan de passage langs de Dommel en vervolgen hun foerageertocht in de graslanden aan de andere zijde van de A2. In hoeverre deze graslanden ook het territorium zijn van de dassen die in het bosgebied Venrode wonen (bos- en vennengebied ten noorden en westen van de waterzuivering), is niet duidelijk.

Kaart 4: Geconstateerde dassenwissels in en rondom plangebied Selissen

Foto's 3 en 4: Dassenwissels tussen bietenveld en lager gelegen graslanden bij de Dommel en richting de passage langs de Dommel

Dat er in de overige agrarische percelen in het plangebied tijdens het korte bezoek op 5 december 2017 geen wissels zijn gevonden wil niet zeggen dat dassen hier niet (tijdelijk) rondlopen om zoek naar iets eetbaars. Doordat deze percelen zich relatief dicht bij de dassenburcht bevinden is het aannemelijk dat ze hier ook foerageren. De ecologische bureaus Habitus en DNatuur geven in hun rapport (Soortgericht onderzoek Selissen te Boxtel, september 2017) aan dat op cameravallen nabij het kassencomplex dassen zijn waargenomen.

6. Compensatieopgave en Inrichtingsplan

Er vanuit gaande dat alle graslanden en maisakkers in het plangebied min of meer gebruikt worden door de das gaat er circa 1,28 ha. primair dassenleefgebied en 6,14 ha. secundair dassenleefgebied verloren. Niet meegerekend zijn de grasveldjes die niet in gebruik zijn als agrarisch perceel. Ook is de akker van 5,83 ha. aan de zuidzijde van het plangebied waar in 2017 bieten zijn geteeld niet meegerekend als foerageergebied voor de das. In 2016 is hier nog wel mais geteeld wat wel geldt als secundair foerageergebied. Het perceel direct ten zuiden van het landgoed was in 2015 nog grasland maar werd in 2016 en 2017 gebruikt als maisakker. Dit perceel is als secundair foerageergebied meegenomen in de berekeningen. Omdat niet al het foerageergebied verloren gaat (graslanden ten zuiden van plangebied) geven de onderstaande getallen daarom meer een indicatie van wat er ongeveer gecompenseerd moet worden.

Volgens de soortenstandaard Das van het ministerie van EZ, dient 120% van het primair leefgebied (= 1,28 ha.) en 50% van het secundaire leefgebied (= 3,07 ha.) gecompenseerd te worden in de vorm van nieuwe weilanden en/of landschappelijke geleidingselementen (hagen/houtwallen) of boomgaarden. In totaal dient er dus ongeveer 4,35 ha. gecompenseerd te worden.

Verbindingszone:

Een groot deel van die compensatie kan verkregen worden in de aanleg van een noodzakelijke verbindingszone tussen de dassenburcht en het overgebleven foerageergebied aan de zuidzijde van het plangebied (kaart 5). Deze verbindingszone tussen snelweg en woningen dient zo breed te zijn dat deze enerzijds optimaal voor dassen ingericht kan worden en anderzijds als een bufferzone kan dienen waarbij licht, geur en geluid van de woningen minder impact heeft op het gedrag van de das.

Om dit te bereiken is een door Habitus en DNatuur genoemde breedte van 30 meter minimaal nodig. Voorwaarde is dan wel dat dit gebiedje absoluut niet toegankelijk is voor de nieuwe bewoners van de woonwijk (mensen en honden). Dit is te realiseren door over de volle lengte van de verbindingszone een hekwerk aan te leggen van minimaal 1,50 meter hoog waarbij aan de kant van de verbindingszone direct tegen het hekwerk een grondwal inclusief greppel wordt aangelegd waarop plantgoed met vooral doornige struiken, zoals hondsroos, sleedoorn en meidoorn wordt aangebracht (tekening 1). In bijlage 1 wordt aangegeven welk plantmateriaal gebruikt kan worden voor hagen en houtwallen zodat dassen hier ook profijt van hebben (beschutting, geleiding en voedselbron).

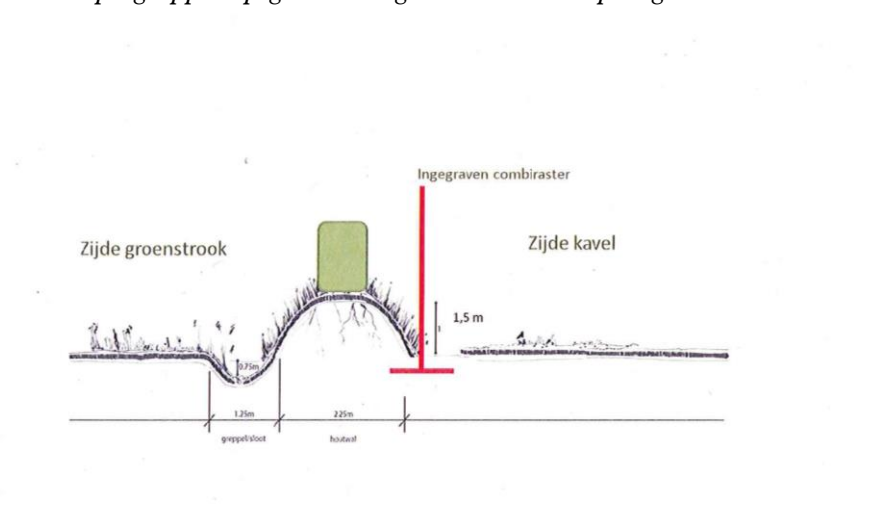
Omdat de dassen ook gebruik maken van de ondiepe greppel die zich bevindt op de grens van het landgoed Selissen en de toekomstige woonwijk (foto 5) dient ook hier een hekwerk en grondwal over de gehele lengte van het landgoed aangebracht te worden. De grondwal hoeft hier niet te worden voorzien van een greppel omdat deze hier al aanwezig is.

De totale lengte van de houtwal is circa 814 meter (circa 0,4 ha.)

Om er voor te zorgen dat aan de ene zijde honden en aan de andere zijde dassen niet onder het hekwerk door kunnen graven dient het hekwerk circa 50 cm onder het maaiveld 50 cm naar beide zijden te worden omgeslagen.

Foto 5: Ondiepe greppel op grens landgoed Selissen en plangebied

Tekening 1: dwarsdoorsnede houtwal en hekwerk (beiden ongeveer 1,5 meter hoog)

De verbindingzone wordt aan de wegzijde afgesloten door een geluidsscherm. Binnen het geluidsscherm zal de al bestaande watergang komen te liggen met het noodzakelijke onderhoudspad. Dit onderhoudspad dient net zoals de gehele verdere verbindingzone ingezaaid te worden met een gras/klavermengsel. Langs dit pad (circa 1,5 meter vanaf pad) dient voor zowel beschutting, geleiding als voedselbron een haag te worden aangebracht met twee rijen plantgoed, één stuk per meter in driehoeksverband, rijen één meter uit elkaar.

Deze haag kan uitgroeien tot een struweelhaag (eindbeeld ca. 5 meter breed) en dient ook zo beheerd te worden.

Tussen deze haag en de greppel van de houtwal langs het hekwerk kunnen fruitbomen willekeurig worden aangebracht (minimale afstand tussen de fruitbomen bedraagt 15 meter). Het valfruit van deze fruitbomen zorgt voor een welkome aanvulling op het dieet van dassen. Op het zuidelijke einde van de verbindingzone, waar deze breder is, kan een boomgaardje worden aangeplant. In totaal kunnen er circa 45 fruit/notenbomen in de verbindingzone aangeplant worden.

De verbindingzone (minus sloot) is ongeveer 1,8 ha. groot.

Optimaliseren weilanden:

Ten zuiden van de aan te leggen verbinding/bufferzone liggen een aantal weilanden. De dassen van het landgoed Selissen maken hier nu ook al gebruik van, zowel aan de oost- als aan de westzijde van

de A2. Het optimaliseren van deze weilanden op zo'n manier dat dassen daar nog meer gebruik van kunnen maken is een zinvolle methode om aan de gewenste hectares compensatie te komen.

Langs alle watergangen in de graslanden die mogelijk onderdeel zijn van het (nieuwe) territorium van de dassenfamilie Selissen worden daarom hagen voorgesteld (kaart 5). Struweelhagen (circa 5 meter hoog) hebben een voorkeur boven knip/scheerhagen (circa 1,25 m hoog) omdat de biodiversiteit daar hoger is. Een knip/scheerhaag zal namelijk minder vruchten dragen omdat de haag elk jaar wordt gesnoeid. Daarentegen dient een struweelhaag eens in de 6-8 jaar afgezet te worden. Zowel in de struweelhagen als de knip/scheerhagen kunnen om de 25 meter bomen worden geplaatst die kunnen uitgroeien tot overstaander.

Ook de steilrand tussen het plangebied en de lager gelegen weilanden dient weer in oude glorie te worden hersteld. Nu staan er nog twee bomen in de steilrand als relict van een voormalige houtsingel/haag. Zowel boven de steilrand (aan beide zijden van het pad naar de weilanden) als in de steilrand dienen hagen (2 rijen plantmateriaal) aangeplant te worden. Deze haag vormt dan ook meteen een soort afscheiding tussen woonwijk en weilanden.

De totale lengte van de aan te leggen hagen is 4.250 meter wat neerkomt op ongeveer 1,7 ha., uitgaande van een haagbreedte van 4 meter (struweelhaag).

Wat verder van zeer groot belang is, is het toekomstige beheer van de graslanden. Waarschijnlijk zal dit niet veel afwijken van het huidige beheer. Omdat dassen hun stapelvoedsel (regenwormen) vinden in kort gehouden grasland (max. 5 cm) is het van belang dat het grasland of jaarrond wordt beweide, of meerdere keren wordt gemaaid en afgevoerd waarbij in het laatste geval het gras in het voorjaar bemest moet worden met (het liefste) ruige stalmest om de regenwormpopulatie op peil te houden. In bijlage 2 wordt aangegeven hoe een grasland beheerd dient te worden zodat het een volwaardig foerageergebied wordt voor de das.

Berekening voorgestelde compensatie:

Er wordt geadviseerd om:

- 1,8 ha. in te richten als verbindingszone;
- 1,7 ha. hagen aan te leggen
- 0,4 ha. houtwal aan te leggen
- 45 fruitbomen aan te planten

In totaal is dit dus circa 4 ha. compensatie, wat ongeveer overeen komt met de compensatieopgave. Indien bovenstaande compensatiemaatregelen worden gerealiseerd is er een grote kans dat ondanks de aanwezigheid van een nieuwe woonwijk tegen de dassenburcht aan, de dassenfamilie zich blijft vestigen op het landgoed Selissen.

Het spreekt voor zich dat alle compensatiemaatregelen wel vastgelegd moeten worden in een bestemmingsplan. Alleen op die manier kan de voorgestelde inrichting ook duurzaam zijn.

Bijlage 1

Plantmateriaal haag (inheems) en fruitbomen ten behoeve van compensatie leefgebied das

Haag:

Lijsterbes	-	Sorbus aucuparia
Hazelaar	-	Corylus avellana
Éénstijlige Meidoorn	-	Crataegus monogyna (65-75%)
Tweestijlige meidoorn	-	Crataegus laevigata (10%)
Sleedoorn	-	Prunus spinosa
Hondsroos	-	Rosa canina
Beuk	-	Fagus Sylvatica
Mispel	-	Mespilus germanica
Inlandse vogelkers	-	Prunus padus

Boomgaard

- Fruitbomen (hoogstam)
 - Zoete kers - Prunus avium
 - Kweeper - Cydonia oblonga
 - Wilde peer - Pyrus pyraister
 - Gedomesticeerde appel soorten (oude rassen) – Malus spec
- Solitaire struiken/bomen
 - Mispel - Mespilus germanica
 - Moerbei - Morus spec
 - Walnoot - Juglans regia

De fruitbomen kunnen ook als overstaander in een haag aangeplant worden (dan bij voorkeur wilde appel)

In een houtwal kunnen ook eiken (zomereik Quercus robur) aangeplant worden maar met een maximum van 10% van het totaal aantal planten.

Dichtheid plantmateriaal:

Struweelhagen (eindbeeld 5 meter hoog, 4 meter breed) : in twee rijen, 1 stuks per meter in driehoeksverband. Rijen 1 meter uit elkaar

Knip/scheerhagen (eindbeeld 1,20 meter hoog, 1 meter breed): één rij, 4 stuks per meter

Houtwal : 2 à 3 stuks per meter in driehoeksverband. Aantal rijen afhankelijk van breedte wal

De struweelhagen en houtwallen kunnen zich ontwikkelen tot robuuste uitgegroeide struiken die dan bes-dragend zijn. Om de struiken vitaal te houden moeten de struiken om de 6-8 jaar bij de grond afgezet worden (10 – 15 cm boven maaiveld) zodat de stronk opnieuw uitgroeit. Dit moet gefaseerd plaatsvinden zodat geen kaalslag plaatsvindt in het gebied.

Knip/scheerhagen worden ten minste één keer per jaar bijgeknipt.

Bijlage 2

Beheersvoorwaarden grasland ten behoeve van de das.

- Verbindingszone wordt ingezaaid met grasmengsel met klaver (mengsel van 30 kg/ha BG 11 met 4 kg/ha witte klaver (ras Alice) en 2 kg/ha rode klaver (ras Astur bij voorkeur)). De klaver zorgt voor stikstofopname in de bodem en dus een hogere populatie regenwormen.
- Voor beheer weilanden. Indien geen vee: opbrengen van ruige stalmest. De bemesting zorgt door o.a de verbetering van de strooisellaag en voor verrijking van het grasland, gunstig voor de regenwormen.
- Er mag geen kunstmest gebruikt worden.
- Bloten van het grasland zodat er voedselsubstraat aanwezig is voor de regenwormen. Geadviseerd wordt om dit ten minste 1x per jaar te doen (bij voorkeur in het najaar)
- De graslanden mogen gemaaid worden, maximaal 2 snedes.
- De hoogte van het gras mag wisselend zijn, als er gedurende het jaar maar percelen aanwezig zijn (minimaal 50%) waarbij de hoogte van het gras niet meer dan 5 cm bedraagt. Dit om er voor te zorgen dat dassen te allen tijde de aanwezige wormen kunnen bemachtigen. 5 cm is de maximale hoogte van het gras waarbij een das nog goed kan zoeken naar regenwormen.
- Beweiden met koeien is een pré. Voorkeur voor melkkoeien of jongvee, vleeskoeien zouden onrustiger zijn. Het beweiden hoeft niet jaarrond te zijn, maar wel in het groeiseizoen van april tot en met september
- De betreding van de graslanden met machines moet beperkt blijven tot de noodzakelijke werkzaamheden voor het beheer en is alleen toegestaan in droge periodes.
- De percelen moeten toegankelijk zijn voor het onderhoud aan de hagen, houtwallen en boomgaard.
- De percelen moeten als grasland beheerd worden, er mag geen ander gewas op geteeld worden.
- PH van de grond mag niet te laag zijn. Het aantal regenwormen neemt toe met de toename van de PH-waarde. De pH-waarde varieert per perceel, daarom moet bemonsterd worden. Op basis van het advies moet bekalkt worden (1000- 3000 kg/ha) tot een PH van ca 5.2. Het op peil houden van de pH vraagt aandacht.